

Андрюшенко О. Ю.,

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри теоретичної та прикладної лінгвістики
Державного університету «Житомирська політехніка»,доцент кафедри англійської лінгвістики
Університету Аугсбург

ШЛЯХИ ГРАМАТИКАЛІЗАЦІЇ ФОКУСУВАЛЬНИХ АДВЕРБІВ PURELY ТА MERELY (ІСТОРИЯ ТА СУЧАСНІСТЬ)

Анотація. У статті представлений аналіз ранньоанглійських лексем *purely* та *merely*, які в сучасній англійській мові функціонують переважно у якості ексклюзивних фокусувальних адвербів. Наведені основні критерії для виокремлення цього класу з позиції синтаксичного (генеративного) та семантичного (альтернативного) підходів з урахуванням істинності висловлювання або пресупозиції. Доведено, що у площині їх внеску в значення речення вони безпосередньо взаємодіють з інформаційною структурою речення та типом висловлювання, а їх аналіз передбачає виокремлення області застосування адвербів, оскільки вони корелюють з розподілом компонентів фокусу і фону речення. Визначені функції означених лексем у сучасній англійській (позначення способу дії, фокусувальні ексклюзивні, адверби-інтенсифікатори) та представлений гіпотетичний шлях їх граматикизації у ранньоанглійській. Доведено, що незважаючи на той факт, що обидві форми зафіксовані ще в середньоанглійській мові, визначені шляхи їх граматикизації є відмінними. А саме для адверба *purely* властива наступна динаміка у мові: прикметник → адверб способу дії → адверб інтенсифікатор → ексклюзивний адверб (атипова модель). В той же час, як показало дослідження, граматикизація адверба *merely* відбувається наступним чином: прикметник → фокусувальний адверб → адверб інтенсифікатор (типова модель). Доведено, що адверби *purely* та *merely* у корпусі ранньоанглійської мови *Early English Books Online* зафіксовані у пре- та постпозиції до DP або до VP, які представляють дану або активовану інформацію та контрастний фокус. Як висновок, така особливість взаємодії з інформаційно-структурним навантаженням компонентів сприяла граматикизації адвербів як рестриктивно-ексклюзивних.

Ключові слова: фокусувальні адверби, граматикизація, інтенсифікатор, адверб способу дії, інформаційна структура речення.

Постановка проблеми. Категорія адвербів із функціональної точки зору представляє значний діапазон значень, від вираження часових категорій та локативності до ступеня і способу дії [1]. При цьому варто зазначити, що в процесі розвитку мови адверби відрізняються більшим або меншим ступенем граматикизації (пор.: прислівники, що утворилися від інших частин мови за допомогою спеціального суфікса, та такі, що виникли в результаті лексикалізації або десемантизації [2, с. 508]). Загалом адверби представляють найбільш гетерогенний клас лексики, який у традиційній граматиці слугував свого роду «wastepaper basket» для усіх слів, що не відповідали головним

категоріям: іменникам, дієсловом, прикметникам [3], тому вони досі є однією з найбільш дискусійних та неоднозначних категорій мови [4, с. 212]. Метою статті є дослідження становлення та граматикизації окремого класу адвербів, а саме ексклюзивних фокусувальних адвербів *merely* та *purely* на базі корпусів текстів *Early English Books Online* (EEBO) [5] у порівнянні з ранніми і сучасною стадією розвитку англійської мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фокусувальні адверби, що були вперше виокремлені авторами «*A Comprehensive Grammar of the English Language*», визначають як клас «слів, що мають на меті наголосити на сутності висловлювання» [6, с. 604]. Уточнюючи означену дефініцію, П. М. Когіл Альварез додає, що їх основною функцією є «асоціація з елементом у клаузі, який виступає її фокусом і його можна ідентифікувати за допомогою просодичної виокремленості» [7, с. 301]. У більш ранній версії граматики Р. Квірка та ін. фокусувальні адверби дістали назву фокусувальних ад'юнктивів [6], що також зустрічається в граматиках у подальшому [див.: 8, с. 38]. Також у термінології лінгвістів цей клас слів визначають як вид часток [9], як різновид адвербів [10] і як фокусувальні модифікатори [11]. Така розбіжність визначень пов'язана з різними підходами до класифікації адвербів, а також з інвентарем одиниць, що належать до цього класу. Із позицій суто синтаксичного підходу фокусувальні адверби не можуть виступати модифікаторами іменників [12], приклади чого доволі поширені в сучасній англійській мові: *Only John came to the party*. Тому класифікація їх як часток є більш прийнятною на погляд низки науковців [9; 13]. Використовуючи термін «фокусувальні модифікатори», А. М. Де Сесаре [14] включає до цього класу такі сучасні англійські конструкції, як *in addition*, *at least*, *let alone* та ін., що, дійсно, за своєю структурою і функцією відрізняються від класичного розуміння адвербів. Т. Невалайнен [15] вважає, що виокремлення ФА базується на двох критеріях – синтаксичному та семантичному – з урахуванням особливостей їх історичного походження і морфологічної структури з домінуванням адвербіального суфікса *-ly*, а також це обґрунтовано синтаксичною функцією цих компонентів речення (модифікація інших частин мови) [16].

Як зазначає J. Jacobs, фокусувальні адверби співвідносяться з усіма типами іменних груп (NP, VP, AdjP, PP), тобто вони є «яскраво вираженими індикаторами фокусу» [17, с. 95], представляючи другорядні функціональні проєкції. Синтаксичною областю фокусувальних адвербів є фраза на рівні XP, а адверб приєднується безпосередньо до XP. Таким чином, фокусувальний адверб є конститuentом фокусу, до якого він відноситься (див. Рис. 1).

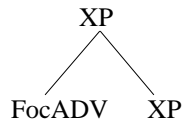

Рис. 1. Структура XP з фокусувальними адвербами

У сучасних дослідженнях зазначається, що фокусувальні адверби, виокремлюючи найбільш значимі елементи, функціонують не лише на «локальному», а й на «глобальному» рівні [11]. У площині їх внеску в значення речення відмітимо, що вони безпосередньо взаємодіють з ІС та типом висловлювання. Їх аналіз передбачає виокремлення області застосування адвербів, оскільки вони корелюють з розподілом компонентів фокусу і фону речення [18]. В області фокусу, з яким вони асоціюються, такі адверби породжують альтернативи для денотації останнього, незалежно від їх позиції в реченні.

Значення фокусувальних адвербів можна описати в термінах їх відношення до істинності висловлювання (*truth condition*), або до пресупозиції в реченні [19]. Дослідження фокусувальних адвербів в рамках генеративної лінгвістики [див.: 10] дало змогу виокремити основні їх різновиди – рестриктивні, які в свою чергу поділяють на ексклюзивні (*only, alone, just, exclusively, merely, simply, solely*), уточнювальні (*especially, exactly, largely*), а також адитивні (*even, too, also*) [14; 18]. Перший різновид, зазвичай, виокремлюють за параметром впливу на істинність значення у висловленні [19, с. 26]. Зважаючи на зазначене, головним завданням дослідження є виокремити ексклюзивну пресупозицію структур з адвербами *purely* та *merely* в ранньомовноанглійському корпусі текстів ЕЕВО.

Результати та обговорення. Адверби *purely* та *merely* у сучасній англійській мові використовуються у трьох функціях: на позначення способу дії, як фокусувальні ексклюзивні, а також як адверби-інтенсифікатори. Досліджуючи останню функцію в англійській мові у діахронії на матеріалі двох корпусів, *Penn-Helsinki Parsed Corpus of Middle English* та *Penn-Helsinki Corpus of Early Modern English*, L. Ghesquiere [20] зазначає, що середньомовноанглійські *pure(ly)* та *mere(ly)* зафіксовані ще в текстах XII–XV ст. та можуть графічно збігатися з прикметниками протягом наступного періоду розвитку мови. Пояснення цьому знаходимо у середньомовноанглійській мові: адверби утворені з прикметників за допомогою суфікса *-e*, що редукувався в процесі мовної еволюції, так і за допомогою *-li(ly)*. Так, адверби *pure* та *purely*, що походять від прикметника *pure* (двн.-фр. *pure*, лат. *purus* «чистий»), у середньомовноанглійській зазвичай використовувалися для позначення способу дії: *fully, unconditionally, in a pure manner, etc.* [21]. Наприклад:

(1) *Be king louede is wif anon so purliche & so vaste, þat al is herte onliche on hire on he caste.* (с. 1325 (с1300) *Glo.Chron.A, ClgA.11, 22*).

Окрім цього, форми *pure* та *purely* могли вживатися для модифікації прикметника або інших адвербів і виступати у якості інтенсифікатора. [15, с. 138–139].

(2) *Be calsydoyne þenne wythouten wemme In þe bryd table con purly pale* (с. 1400 (?с1380) *Pearl (Nero A.10) 1004, 22*).

Відповідно до словника *Oxford English Dictionary*, ексклюзивна функція *pure* зафіксована починаючи з II пол. XV ст. та не властива пам'яткам XVII ст., обмежуючись в загальному поетичними писемними пам'ятками [22]. І дійсно, дані словника

середньомовноанглійської мови свідчать, що *pure* у середньомовноанглійській мові використовується у таких значеннях, як: *entirely, completely; absolutely, directly; of directions: due; rightly, justly; very, extremely, thoroughly* [21]. Водночас *purely* спорадично вживається в ексклюзивному сенсі. Наприклад:

(3) *We alle..neuer-more..mowe be deliuered, ne pult out [read: out of] prison, but purli þourh your help* (1375 *WPal (KC 13) 4219, 22*).

З огляду на зазначене, вважаємо за доцільне простежити лише форму *purely*, що зберіглася в сучасній англійській мові. Інший адверб *merely*, на думку Т. Невалайнен [15 с. 147–148], остаточно сформувався як ексклюзивний лише у ранньомовноанглійській мові, попри наявність форми *mere* у середньомовноанглійській. Остання, хоча використовується у пам'ятках XV–XVI ст. як інтенсифікатор (*meere contrarie, meere false*), також не закріпилася в мові як ексклюзивний адверб [15, с. 147].

Зважаючи на те, що обидва адверби можуть функціонувати як інтенсифікатори та ексклюзиви, важливим вважаємо простежити перехід від однієї функції до іншої у контексті динаміки мовних явищ як рушійного процесу граматикалізації одиниць. При описі процесу граматикалізації мовних одиниць варто звернути особливу увагу на час появи кожної адвербіальної функції. Так, для *purely* використання у якості інтенсифікатора властиво лише у пізній ранньомовноанглійській, в той час як *merely* засвідчений у корпусах текстів починаючи з 1570-х рр. [20]. Окрім того, адверби зафіксовані у якості уточнювальних та ексклюзивних, а також скалярних інклюзивних. В останній функції *merely*, наприклад, наголошує на особливому та несподіваному пропозиційному стверджувальному змісті. Водночас *purely* як ексклюзивний фокусувальний адверб найчастіше використовується категорійно [20]. Адверб *purely* у корпусі текстів ЕЕВО представлений 7833 токенами. Дослідивши значення адверба у корпусі текстів ЕЕВО з урахуванням підзньосередньомовноанглійської (1470-х рр. – 1500-х рр.) та декількох підперіодів ранньомовноанглійської (1500-х рр. – 1550-х рр.; 1550-х рр. – 1600-х рр. та 1600-х рр. – 1690-х рр.) ми помітили, що ексклюзивна функція не є основною для нього та представлена в межах від 1.24% до 12.97% прикладів в залежності від окремого періоду розвитку ранньомовноанглійської мови (Див. Табл. 1).

Як видно з Табл. 1, ексклюзивне значення адверба взагалі не зафіксоване у пам'ятках пізньосередньомовноанглійської мови. Проте така статистика є малоінформативною, зважаючи на загальну кількість прикладів, представлених у корпусі (23 токени). Проаналізувавши кількісні дані, варто зазначити:

Таблиця 1

Значення адверба *purely* у корпусі текстів ЕЕВО

Підперіод	Кількість прикладів	Значення	Відсоток
1470 рр.–1500 рр.	23	адверб способу дії	78.26%
		адверб інтенсифікатор	21.74%
		ексклюзивний адверб	-
1500 рр.–1550 рр.	242	адверб способу дії	96.28%
		адверб інтенсифікатор	2.48%
		ексклюзивний адверб	1.24%
1550 рр.–1600 рр.	755	адверб способу дії	94.10%
		адверб інтенсифікатор	3.59%
		ексклюзивний адверб	2.31%
1600 рр.–1690 рр.	1500	адверб способу дії	71.33%
		адверб інтенсифікатор	15.67%
		ексклюзивний адверб	13%

переважно *purely* в усіх підперіодах розвитку мови вживається для позначення способу дії. Зважаючи на той факт, що у пізньосередньоанглійській мові функція адверба-інтенсифікатора присутня у мові, можна припустити, що окреслене значення є первинним. Проте, порівнявши майже близькі відсоткові дані при репрезентації адвербом ексклюзивного (4) та підсилювального (5) значень в усіх трьох підперіодах ранньонової англійської мови, можна дійти висновку, що обидва сенси розвинулися паралельно і незалежно одне від одного.

(4) so then after as our lord granteth vs the grace to be taught purely by his word (The sermons of M. Iohn Caluin, EEBO, 1583).

(5) yet leda was they say as white as he, yet not so white as these, nor nothing neare; so purely white they were, that euen the gentle streame, the which them bare (Prothalamion, EEBO 1596).

Із метою перевірки обох гіпотез дані ранньонової англійської мови були проаналізовані на базі словника середньоанглійської мови, в якому простежені функції обох форм – *purely* та *pure*. Зокрема, як зазначалося вище, форма *pure* у середньоанглійській функціонує виключно як адверб-інтенсифікатор і вперше зафіксована у пам'ятках 1300-х рр. [21]. Водночас аналіз середньоанглійської форми *purely* вказує на те, що первинно адверб також функціонує як інтенсифікатор (1325 р.). Його ексклюзивне значення вперше зафіксоване у творах, датованих 1375 р. [21]. Ймовірно, саме можливість адверба виступати у якості інтенсифікатора сприяла в подальшому розвитку ексклюзивного значення досліджуваної одиниці. Поява у *purely* ексклюзивного сенсу спостерігається вперше у прикладах, в яких адверб зафіксований у колокаціях з іншими ексклюзивними адвербами: *only* (6) та *merely* (7). Такі конструкції спорадично зустрічаються у корпусі текстів починаючи з 1508 р. Наприклад:

(6) deuocyon for his owne comfote and pleasaunce: but purely and onely entendynge to please god and to folowe his wyll (The remedy against..., 1508, EEBO).

(7) that as to what concerns the soul merely and purely, by which we understand not the spirit; (Forty questions..., 1665, EEBO).

Адверб *purely* у корпусі ранньонової англійської мови зафіксований у пре- та постпозиції до DP або до VP, які представляють дану або активовану інформацію та контрастний фокус. Саме ця особливість взаємодії з інформаційно-структурним навантаженням компонента сприяла граматицізації адверба як рестриктивно-ексклюзивного, а гіпотетичним шляхом такого перетворення одиниці є наступний: прикметник → адверб способу дії → адверб інтенсифікатор → ексклюзивний адверб. Така схема граматицізації, хоча і є нетиповою, з огляду на теорію еволюції мовних явищ, проте зафіксована як одна з особливостей динаміки уточнювальних та адитивних адвербів *efne* (*even*) та *ealswa* (*also*) в давньо- та середньоанглійській мові [23; 24], що є властивою іншим германським мовам [25].

Поява лексеми *merely* (що походить від прикметника, запозиченого з див.-фр. *mier*, *mer* та лат. *merus*) припадає на пізньосередньоанглійську, в якій типовим був графічний варіант *mere* [21]. Водночас форма *merely*, представлена 4192 токенами у корпусі EEBO, починає активно використовуватися у письмених пам'ятках 1490-х рр., нараховуючи 4.52 слововживань на 1 млн. слів. Іншими важливими етапами для суттєвого збільшення форм *merely* є 1500–1550-х рр., за якими слідує різкий спад у використанні досліджуваної одиниці – вона знову починає активно вживатися у корпусі текстів починаючи з 1660-х рр.:

SECTION	ALL	1470s	1480s	1490s	1500s	1510s	1520s	1530s	1540s	1550s	1560s	1570s	1580s	1590s	1600s	1610s	1620s	1630s	1640s	1650s	1660s	1670s	1680s	1690s	
PROSE	4192	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
POETRY	70	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PROSE	5.55	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
POETRY	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
TOTAL	4262	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Рис. 2. Частота використання *merely* в EEBO

За даними *Oxford English Dictionary* [22], головною функцією *merely* є вираження ексклюзивності, а основними значеннями є наступні: а) *without admixture or qualification; purely; exclusively*; б) *without the help of others; solely*; в) *absolutely, entirely; quite, altogether*; г) *without any other quality, reason, purpose, view*; д) *as a matter of fact, actually*. Окремі сенси адверба проілюстровані у прикладах (8)–(9). Окрім того, у корпусі EEBO зафіксоване використання адверба на позначення способу дії (10), значення якого розвинулося не з французького прикметника *mier*, а, швидше, є похідним від давньоанглійської форми *maere*, *mere* (ср.-англ. *mere*), яка мала такі значення: *glorious; illustrious, noble, great; beautiful, fair*.

(8) The blod renneth merely through the vaynes of the body (Here begynneth Dyfference Astron. sig. Biii, 1555, OED).

(9) Their gouernment is meerely tyrannicall: for the great Turke is so absolute a Lord [etc.] (R. Johnson tr. G. Botero *Trauellers Breuiat* 40, OED, 1601).

(10) for then they thought to haue merely & with lytell payne the victorye of the cytee of rhodes: (The siege of Rhodes, 1486, EEBO).

Варто відмітити, що адверб *purely* у значенні *as a matter of fact, actually*, яке є типовим для інтенсифікатора, зафіксований починаючи з пам'яток 1546 р. [22]. Як показало дослідження *Penn-Helsinki Parsed Corpus of Early Modern English* [20], інтенсифікація для *merely* є маргінальною функцією, зафіксованою лише у корпусі текстів 1570–1640-х рр. та 1710–1780-х рр. Тому доцільно припустити, що у порівнянні з адвербом *purely* граматицізація одиниці відбувається у зворотному напрямку: ексклюзивний адверб → інтенсифікатор.

Проаналізувавши значення *merely* у корпусі текстів EEBO з урахуванням чотирьох підперіодів (1470-х рр.–1500-х рр.; 1500-х рр.–1550-х рр.; 1550-х рр.–1600-х рр. та 1600-х рр.–1690-х рр.), ми помітили, що у пізньосередньоанглійській 33.87 відсотках прикладів адверб використовується на позначення способу дії, в подальшому відсоток використання *merely* у цій функції зменшується до 8.93% у 1600–1690-х рр. (Табл. 2).

Як правило, ексклюзивний *merely* передує одиниці, з якою він пов'язаний, за винятком 1.51% випадків. Адверб зустрічається виключно у моделях з SVO порядком аранжування елементів, а його позицію у клаузі можна охарактеризувати як гнучку. Основними порядками слів при цьому є наступні: SVO ← *merely*, SV *merely* → O(X), S *merely* → V(O)(X). Аналіз інформаційної структури показав, що компонент, маркований адвербом, виражає нову інформацію та ідентифікаційний (11a) або контрастний фокус, про що свідчить наявність негативної частки *not* перед адвербом (11b). Топік при цьому є даним.

(11a) # quintus mucus augur seuola / this was his name / which was wonte to telle many thynges merely (Cicero, Marcus Tullius. *Laelius de amicitia*. English, 1481).

Анотація IC: [CP[C[TP[DP[whiche] [_{giv-active,gr}] [TP[vP [was] [VP[V[wonte] [[VP[V[to telle] DP[many thynges merely] [_{new, idf}]]]]]]]]].

(11b) ut hit was a commune sayenge with hym u suche altercacyons were for a logition and not merely for a phylosophre (Here is co[n]teyned the lyfe of Iohan Picus, EEBO, 1525).

Таблиця 2

Значення адверба *merely* у корпусі текстів ЕВВО

Підперіод	Кількість аналізованих прикладів	Значення	Відсоток
1470 pp.– 1500 pp.	16	адверб способу дії	33.87%
		адверб інтенсифікатор	—
		ексклюзивний адверб	66.13%
1500 pp.– 1550 pp.	124	адверб способу дії	23.91%
		адверб інтенсифікатор	2.02%
		ексклюзивний адверб	74.07%
1550 pp.– 1600 pp.	337	адверб способу дії	14.93%
		адверб інтенсифікатор	3.06%
		ексклюзивний адверб	82.01%
1600 pp.– 1690 pp.	894	адверб способу дії	8.93%
		адверб інтенсифікатор	5.08%
		ексклюзивний адверб	85.99%

Анотація IC: [CP[C[TP[DP[suche altercacyons]_[giv-active,gt]]
[TP[vP[VP[V [were] [PP[for a logition] and [PP[not merely for
a phylosophre]]_{[new, cf]]]]]]]]].}

Оскільки форма *merely* бере початок від прикметників різного походження, які графічно співпали ще у середньоанглійській, кореляція двох значень адверба (способу дії і фокусувального ексклюзивного) є малоінформативною в плані розвитку різних адвербіальних функцій. Проте варто відмітити, що вживання *merely* як фокусувального адверба поступово збільшується у ранньомовноанглійських текстах, на відміну від його використання на позначення способу дії. Значення адверба-інтенсифікатора розвинулося з ексклюзивного адверба при набутті скалярного сенсу, а отже схема граматикалізації *merely* є наступною: прикметник → фокусувальний адверб → адверб інтенсифікатор.

Висновки. Аналіз ексклюзивних адвербів *purely* та *merely* засвідчує, що вони можуть виступати у цій функції лише у певних контекстах, проте спільним для них є додаткова ідентифікація способу дії, а також функціонування у якості інтенсифікаторів на певному етапі розвитку мови. Також ці форми утворилися від прикметників латинського/французького походження, що з'являються лише у середньоанглійській мові. Граматикалізація кожного окремого адверба відбувається двома шляхами: адверб способу дії → ексклюзивний адверб → інтенсифікатор або адверб способу дії → інтенсифікатор → ексклюзивний адверб. Особливістю досліджуваних адвербів є те, що в переважній більшості вони маркують компоненти речення, які виражають контрастний фокус і дану інформацію для дискурсу.

Література:

- Narrog H., Heine B. The Oxford handbook of grammaticalization. Oxford : OUP, 2013. 948 p.
- Ramat A.-G. Degrees of grammaticalization and measure constructions in Italian. *Revue Romane. Langue et littérature. International journal of Romance languages and literatures* / Eds. S.B. Jørgensen, R. Waltereit, E. Strudsholm. Amsterdam, Philadelphia, 2019. P. 257–277.
- Sarda L., Shirley C.-Th., Fagard B. Adverbials in use. From predicative to discourse functions. Louvain-la-Neuve : Presses universitaires de Louvain, 2014. 323 p.
- Eisenberg P. Schöneich R. Grundriss der deutschen Grammatik. Das Wort. Heidelberg : Springer, 2020. 515 p.
- Davies M. Early English Books Online Corpus. 2017. URL: <https://www.english-corpora.org/eebo/>.
- Quirk R., Greenbaum S., Leech G., Svartvik J. A comprehensive grammar of the English language. London : Longman, 1985. 1779 p.
- Cougil Alvarez R. M. On the diachronic evolution of focusing adverbs in English. The particularisers just, exactly, precisely. *Fifty years of English studies in Spain (1952-2002): A commemorative volume / Coords. E. S. Posse, M. J. López Couso, P. Fra López, I. M. Palacios Martínez. Universidade de Santiago de Compostela, Servicio de Publicaciones, 2003. P. 301–310.*
- Hasselgård H. Adjunct adverbials in English. Cambridge : Cambridge University Press, 2010. 320 p.
- Foolen A. De betekenis vanpartikels: Een dokumentatie van de stand van het onderzoek met bijzondere aandacht voor jnaar'. Nijmegen: University of Nijmegen dissertation, 1993. 245 p.
- Forker D. Toward a typology for additive markers. *Lingua*. 2016. Vol. 180. P. 69–100.
- De Cesare A.-M. Defining focusing modifiers in a cross-linguistic perspective. A discussion based on English, German, French and Italian. *Adverbs – Functional and diachronic aspects* / Eds. K. Pittner, D. Elsner, F. Barteld. Amsterdam, Philadelphia, 2015. P. 47–81.
- Kemenade A. van, Links M. Discourse particles in early English: Clause structure, pragmatics and discourse management. *Glossa: a journal of general linguistics*. 2020. Vol. 5. # 1. P. 1–23.
- Bayer J. Directionality and logical form. On the scope of focusing particles and wh-in situ. Dordrecht : Kluwer, 1996. 348 p.
- De Cesare A.-M. On 'additivity' as a multidisciplinary research field. *Focus on additivity: adverbial modifiers in Romance, Germanic and Slavic languages* / Eds. A.-M. De Cesare, C. Andorno. Amsterdam, Philadelphia, 2017. P. 1–22.
- Nevalainen T. BUT, ONLY, JUST : Focusing adverbial change in Modern English 1500–1900. Helsinki : Societe Neophilologique, 1991. 313 p.
- Андрушенко О. Ю. Інформаційно-структурні перетворення адитивного адверба even (на матеріалі пам'яток і текстів корпусів англійської мови XII-XVII ст.). *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія*, Вип. 24. Ч. 1. 2021. С. 16–32.
- Jacobs, J. Focus-Hintergrund-Gliederung und Gramatik. *Intonationsforschungen* / Ed. H. Altmann. Tübingen, 1988. P. 89–134.
- König E. The Meaning of focus particles : A comparative perspective. London : Routledge, 1991. 232 p.
- König E. Syntax and semantics of additive focus markers from a cross-linguistic perspective : A tentative assessment of the state of the art. *Focus on additivity : Adverbial modifiers in Romance, Germanic and Slavic languages* / Eds. A.-M. De Cesare, C. Andorno. Amsterdam, Philadelphia, 2017. P. 23–43.
- Ghesquiere L. Intensification and focusing : the case of *pure(ly)* and *mere(ly)*. *Exploring intensification : synchronic, diachronic and cross-linguistic perspectives* / Eds. M. Napoli, M. Ravetto. Amsterdam, Philadelphia 2017. P. 33–54.
- Corpus of Middle English Prose and Verse. University of Michigan. 2019. URL: <https://quod.lib.umich.edu/c/cme/>.
- Oxford English Dictionary. Oxford. 2021. URL: <https://www.oed.com>.
- Andrushenko O. Particularizing focus markers in old English : Just a case of adverb polysemy? *Lege artis. Language yesterday, today, tomorrow*. 2023. Vol 8. # 2. P. 2–14.
- Андрушенко О. Ю. Статус also у давньоанглійських корпусах текстів: шлях граматикалізації фокусувального адверба. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету: Філологія*. 2023. Вип. 59. С. 13–20.
- Eberhardt I. From up-toning intensifying particle to scalar focus particle : A new developmental path. *Particles in German, English and beyond* / Eds. R. Gergel, I. Reich, A. Speyer. Amsterdam, Philadelphia 2022. P. 25–68.

Andrushenko O. Grammaticalization pathways of focusing adverbs purely and merely (history and present)

The article presents an analysis of the Early Modern English lexemes *purely* and *merely*, which function mainly as exclusive focusing adverbs in Present-Day English. The study provides the main criteria for distinguishing this class from the perspective of syntactic (generative) and semantic (alternative) approaches, taking into account the truth conditions of the utterance or presupposition. It is proved that in terms of their contribution to the meaning of the sentence, adverbs directly interact with the information structure of the sentence and the utterance type. Moreover, their analysis involves singling out the scope of their application, since they correlate with the distribution of sentence focus and background components. The lexemes under analysis function in Present-Day English as manner adverbs, focusing exclusives and adverbial intensifiers. Hence, the paper presents a hypothetical way of their grammaticalization in Early Modern English. It is proved that despite the fact that both forms are recorded as early as Middle English, the ways of their grammaticalization are distinct. Namely, the following

dynamics is characteristic of the adverb *purely*: adjective → manner adverb → adverbial intensifier → exclusive adverb (atypical model). On the other hand, the study has shown that the grammaticalization of the adverb *merely* undergoes as follows: adjective → focusing adverb → adverbial intensifier (typical model). It has been proved that adverbs *purely* and *merely* in the Early English Books Online corpus are recorded in pre- and postposition to DP or VP, which represent given or activated information and contrastive focus. As a result, this interaction with the information-structural load, the components contributed to the grammaticalization of adverbs as restrictive-exclusive.

Key words: focusing adverbs, grammaticalization, intensifier, adverbs of manner, information structure of the sentence.

ACKNOWLEDGEMENTS

This work is supported by die Nationale Akademie der Wissenschaften Leopoldina, Das Leopoldina Ukraine Distinguished Fellowship provided to Olena Andrushenko.